Grigore Constantinescu

Comuna

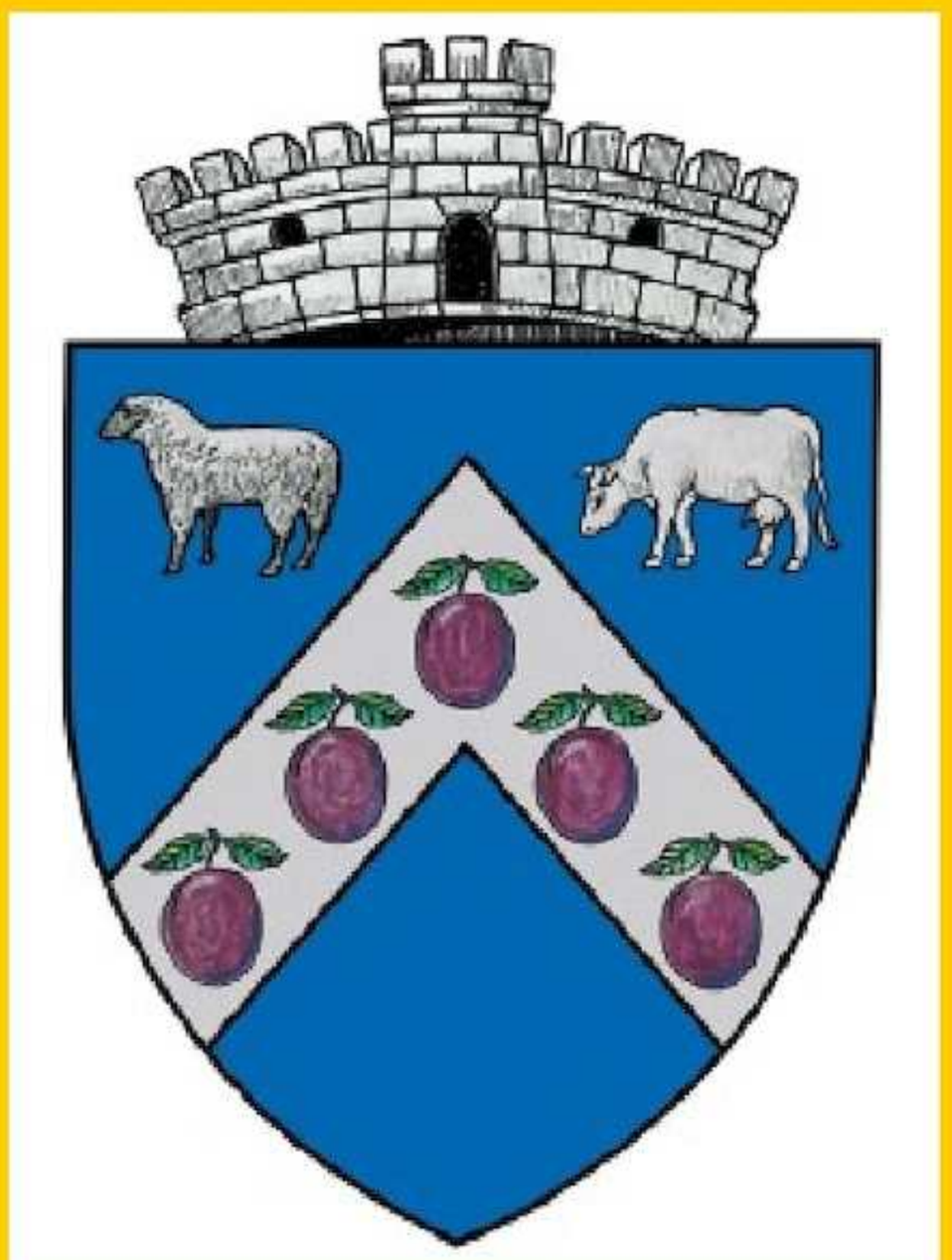

CUCA

PITEŞTI MMXV

CUCA

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 14 sate: **Cuca**; Bălţata; Bărbălani; Cârceşti; Cotu; Crivăţul; Lăunele de Sus; Măcăi; Măneşti; Sineşti; Stănicei; Teodoreşti; Valea Cucii; Vonigeasa.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDETULUI: 55 km.
SUPRAFAŢĂ: 49,6 km^2.
POPULAŢIE: 2.108 locuitori [1.051 M + 1.057 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Lăunele – 1581 aprilie 13 (JA).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Lăunele.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Mihnea Turcitul la 13 aprilie 1581, prin care se confirmă proprietatea asupra unor ocine în aria localităţii.

TOPONIMIE:

- **Bălţata** – toponim topografic; la origine, poreclă a unei persoane cu rol determinant în constituirea localităţii.
- **Bărbălani** – toponim derivat, format pe baza eponimului *Barbu* + sufixul *–ani* cu valoare asociativă, indicând o grupare familială cu pondere economică în aşezare.
- **Cârceşti** – toponim topografic format pe baza apelativului slav *kroc* ≈ „laz, curătură" + sufixul *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a localităţii.
- **Cotu** – toponim topografic relevând modalitatea de dispunere a aşezării, în raport cu terenul afectat amplasării locuinţelor.
- **Crivăţul** – toponim topografic indicând, printr-o formulă sinonimică, poziţia nordică a aşezării în raport cu localităţile învecinate.
- **Cuca** – toponim topografic format din apelativul zonal – *cucă* ≈ „vârf izolat, vârf de deal despădurit".
- **Lăunelele de Sus** – toponim având la origine apelativul *lăun* (o plantă de apă). Acad. Iorgu Iordan consideră că *lăune* „este continuatorul lat. *leone(m)* păstrat în limba noastră ca apelativ cu sensul originar".
- **Măcăi** – toponim format pe baza apelativului regional *măcău* ≈ „toiag", devenit, probabil, poreclă.
- **Măneşti** – toponim format pe baza eponimului *Manea* (atestat în tradiţia locală) + sufixul *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a localităţii.
- **Sineşti** – toponim de proveniență incertă, având la origine slav. *sin* ≈ „fiu", termen utilizat în documentele medievale româneşti + sufixul *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a localităţii.
- **Stănicei** – toponim cu aspect diminutivat, relevând apartenenţa familială şi de proprietate; la origine, numele de persoană *Stan*.
- **Teodoreşti** – toponim format pe baza eponimului *Teodor* + sufixul *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a localităţii.
- **Valea Cucii** – toponim topografic compus din apelativul *vale* ≈ „teren în pantă coborâtoare" + determinativul *Cuca*, denumind o aşezare învecinată, amplasată pe un platou.
- **Vonigeasa** – toponim de proveniență incertă provenit, probabil, din slav. *voino* ≈ „ostaş voinic"; la origine, patronimic *Voineag*, desemnând proprietatea acestuia.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectură populară tradiţională caracteristică zonei piemontane Cotmeana. Casele de locuit sunt, în general, joase, cu plan bicameral, format din tindă şi odaie sau plan tricameral, alcătuit dintr-o tindă încadrată de două camere. Construcţiile realizate, mai ales, din bârne de lemn cu secţiune rectangulară încheiate „stâneşte" sunt fixate pe temeie masive de stejar. Organizarea interioarelor relevă preocupări casnice tradiţionale concretizate în modalitatea de împodobire a pereţilor cu scoarţe şi ştergare ţesute în casă. Un interes excepţional prezintă bisericile de lemn: Bărbălani, Cârceşti, Valea Cucii.

Portul popular local se integrează ariei de influenţă dintre portul tradiţional argeşean şi cel vâlcean, vâlnicul apărând frecvent alături de fotă, în costumul femeiesc.

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatoarele din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea ţesăturilor de interior: Rodica Bănuţă; cusături: Maria Sandu. Arta tradiţională a ţesutului şi cusutului - continuată de creatoare vestite din localitate: Leonica Aria, Elena Călin, Filofteia Popescu, Dumitra Siminoiu. În arta crestăturii şi sculpturii în lemn, se remarcă: Constantin Beţivu. Pictura pe lemn, precum şi pictura pe sticlă a constituit o pasiune evidentă pentru artistul popular Iulian Feloiu.

Sub raportul valorificării obiceiurilor tradiţionale, Cuca reprezintă un autentic centru de iradiere, în special în variantele pluguşoarelor munteneşti: „Că noi sântem de-aici, / sântem de la Cuca-Muca, / unde-i mămăliga cât nuca, / de-o păzesc doisprezece cu măciuca, / să nu le-o fure furnica". În domeniul folclorului literar local, printre cele mai reprezentative creaţii de acest gen sunt doinele: Copiliţă, draga mea şi Taci, fiule !.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Băluţa, Brâul pe 6, Bugheanul, Căluşul, Chindia, Costărească, Hora Badii, Hora Dumitrii, Hora mare, Hora-n bătaie, Hora Nuţii, Joiana, Murguleţul, Sârba lui 22, Ungurească.

Târguri tradiţionale organizate cu ocazia sărbătorilor religioase: Duminica Rusaliilor şi Sf. Apostoli Petru şi Pavel (29 iunie).

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica de lemn** «Adormirea Maicii Domnului» **Bărbălani** –[▲]– amplasată pe Valea Cungrea, se înscrie într-un plan rectangular, cu absidă poligonală decroşată. Pridvorul situat pe latura vestică a fost închis ulterior cu scânduri de brad. Biserica datează din anul 1790, „fiind făcută pe moşia Cotmenii, cu osârdia epistaţilor: Ioan diacon Schitean i Drăghici Drăguţ ot Cotmeana".

Un variat decor arhitectural este distribuit atât în interior cât şi în exterior: arc dublou în torsadă la bolta semicilindrică a naosului, sprijinit pe console terminate în capete de cai; colonete profilate separând icoanele constituente ale registrelor tâmplei; grinda frontală decupată în arcade semicirculare, în pridvor; torsadă sculptată în bârnele mediane de jur-împrejurul bisericii. Pictura murală originară a tâmplei de zid a fost realizată de un zugrav anonim în anul 1859. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Evanghelie, Cazanie, Mineie [1852], Triod, Penticostar, Ceaslov, Molitvelnic [1872], Psaltire [1872], Apostol [1894] şi icoane pictate pe lemn în sec. XIX, sfeşnice, strane ş. a. Poarta originară de lemn de la intrarea în curtea bisericii este remarcabilă prin originalitatea sa.

✚**Biserica de lemn** «Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil» **Cârceşti** –[▲]– construită în cătunul Cârceşti, în apropierea pârâului Cungrea, din „bârne de stejar încheiate în coadă de rândunică", în perioada anilor 1826-1828, comanditar fiind popa Florea Craioveanu, fratele mai mare al preotului Ilie Craioveanu. Biserica a fost restaurată de către enoriaşi, în anii: 1880; 1933 – o contribuţie financiară substanţială având episcopul Nichita Duma, şi în 1969 – repararea şarpantei acoperişului. Anul definitivării monumentului – „7339" – este inscripţionat în pridvor, a cărui intrare a fost protejată printr-o streaşină susţinută pe doi stâlpi ciopliţi. Iconostasul, care separă altarul de naos, este pictat. Arta meşterilor cruceri este relevată de stâlpii pridvorului canelaţi în torsadă, de cosoroabele în acolade accentuate,

de brâul masiv încadrat de crestături care înconjoară edificiul, de consolele profilate de la colţuri. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Octoih [1811], Triod [1816], Evhologhion [1832], Mineie [1852], Penticostar [1856], Chiriacodromion [1857], Te Deum [1879], Catavasier [1898] şi icoane pe lemn pictate de zugravul Dimitrie dascălul din satul Şchei, în 1843 ş. a.

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» +«Cuvioasa Paraschiva» Cuca [1887-1895]~ctitorită, din iniţiativa preoţilor Ilie Craioveanul şi Teodor (Tache) Craioveanu, „cu ajutorul multor buni creştini" •intervenţii: refacerea şarpantei acoperişului [1918]; consolidare cu centuri metalice [1933-1934]; consolidarea turlei naosului [1941] •pictură murală: Ilie Leuleanu [1894]; Gheorghe Zafiescu [1934]; Mihail Pătroi [1956].

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» Lăunele de Sus [1893]~ctitorită, pe locul unei biserici de lemn „părăginite", cu cheltuiala obştii satului Lăunele de Sus •pictură murală: anonim [1893] •intervenţii: consolidare; repararea acoperişului; restaurare pictură [1969-1970].

✚Biserica «Duminica Tuturor Sfinţilor»+«Cuvioasa Paraschiva» Măcăi [1889-1896]~ctitorită de C. Stănculescu, N. Minicioiu, I. C. Răducu, Ion Ştefănescu ş. a. •intervenţii: consolidare [1935]; repararea acoperişului [1971] •pictură murală: Ilie Leuleanu şi C. Stănculescu din localitate (autoportret) [1896].

✚Biserica «Sf. Îngeri» Sindele [1907-1917]~ctitorită de enoriaşii parohiei, pe locul vechii biserici „ruinate" •intervenţii: subzidire [1936]; consolidarea bisericii şi a terenului pe care este amplasată [1970] •pictură murală: Gheorghe Zafiescu [1932].

✚Biserica «Sf. Îngeri» Sineşti [1907-1917]~ctitorită de pr. I. Vasilescu, D. Ionescu, C. Popescu, Ion Sinescu, Ion Ionescu ş. a. •intervenţii: repararea acoperişului [1961]; consolidarea turlei [1970] •pictură murală: Gheorghe Zafiescu [1935].

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» Teodoreşti [1890-1893]~ctitorită de pr. V. Arsenescu, Dicu Erbaşu, Ion D. Erbaşu, M. D. Erbaşu ş. a. •intervenţii: consolidare [1934]; reparaţii radicale [1970] •pictură murală: Ilie Leuleanu [1893]; Gheorghe Zugravu [1934]; I. Anghel [1970].

✚Biserica de lemn «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» Valea Cucii –[▲]– amplasată în Gruiul Înalt, pe un platou care domină aşezarea, „a fost durată din temelie, la leat 1806, de obştea satului". Textul unei pisanii din altar, incizate pe blat de lemn, precizează următoarele: „7314. Această sfântă / biserică s-au făcut în zile/le înălţatului domn Ion Alic/sandru Ipsila(n)tŭ voiv(od)ŭ pria(i)ubitori de / D(u)mnezeu, episcupu nostru Iosifŭ. † Pome/nie D(oam)n(e): † Ionŭ, Voica, Ene ereu, Flo(a)rea eriţa, Ionŭ, / Gregore ereu, Păuna eriţa, Radu ereu, Florea ereu, Stan/cea eriţa, Neculaie d(iacon), Gherghina eriţa, Pătraşcu, Ion, Stan/a eriţa Stan/a, Mirea, Anca, Ionŭ, Mirea, Elarie, Stana, Necula, I/van, † Toderŭ, Dumitra, Iene, Mărica, Neguţi, / Pătru, Ionŭ, Mărica, Voicu, Sanda, Matei, Stana, / Dumitru, Costandin, Mirea, Ene, Gheorghie, / Stoica, Ionŭ, Mărin, Pătru, Pană, Stanŭ, Petru, / Ion, Stoica, Ionŭ, Udria, Tudoru ereu, Rusanda eriţa, / Mihail, Pârvu, Ionŭ ereu, Gherghina. Dimitrie / zugravul / com. Şcheii. 1846 / martie / 16.".

O restaurare implicând şi repictarea tâmplei de către zugravul Dimitrie Dascălu din Dealul Scheilor este atestată în perioada anilor 1870-1877, iar o refacere a soclului, în anul 1948.

Monumentul se distinge printr-o spectaculoasă decoraţie în lemn: stâlpii în corole şi fruntarul artistic decupat al pridvorului constituie un prim contact cu rafinata sculptură a crucerilor, dezvăluită de „excepţional de bogata ornamentaţie, sculptată şi pictată a tâmplei şi a peretelui dintre naos şi pronaos, precum şi de originalul ancadrament al uşii de intrare cu motiv vegetal geometrizat". Pictura originară de pe iconostasul de lemn realizată de dascălul Dimitrie zugravul. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Evanghelie [1746], Triod [1800], Strastnic [1804], Mineie [1804-1805], Penticostar [1805], Apostol [1806], Penticostar [1808] şi icoane pictate pe lemn în sec. XIX. Pe un chivot de lemn, inscripţia: „zugravu Calciu Matei, septemvre 20 [1805]". Pe uşile împărăteşti, „Calciu zugrav; 7314"; pe peretele

din altar, incizat: „7314, eu Calciu zugravu, sudŭ Vâlcea"; pe icoana „Maica Domnului cu Pruncul", inscripţia „de popa / Dumitru / zugravu / 7340, [1832] / ghenarie 24".

Monumente eroi: **Cuca** [1916-1918]; (1922) – lângă Şcoala generală Cuca
■~ **Lăunele de Sus** [1916-1918]; autor: D. Bălăşoiu (1939) – lângă Biserica Lăunele de Sus
■~ **Măcăi** [1913; 1916-1918]; (1939) – lângă Căminul cultural Măcăi.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 151 locuitori ai comunei Cuca, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Primul război mondial [82], Al doilea război mondial [69].

IN MEMORIAM

✪ **GHIŢULESCU MIRCEA** [1945-2010] – critic și istoric literar, cronicar dramatic, eseist și prozator român, profesor de limba şi literatura română, publicist. Opera: «Goga la Ciucea» [1975], «Oraşul fără somn» [1978], «Alecsandri şi debutul său», eseuri [1980], «Omul de nisip», roman [1982], «O panoramă a literaturii dramatice române contemporane. 1944-1984» [1984], «Oglinda lui Narcis», roman [1986], «Wiener Walzer», roman [1999], «Istoria literaturii dramatice române contemporane (1900-2000)» [2000], «Cartea cu artişti. Teatrul românesc contemporan» [2004], «Istoria literaturii dramatice româneşti» [2007], «Istoria literaturii române. Dramaturgia» [2008].

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 193; Idem– *Bisericile de lemn din judeţul Argeş – monumente de arhitectură*, www.google.ro, calameo.1227548

Marius Păduraru, Romeo Maschio, Ion Dumitrescu – *Comuna Cuca, Judeţul Arges. Studiu monografic*, Piteşti, 2010, 437 p. + 12 file color.; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

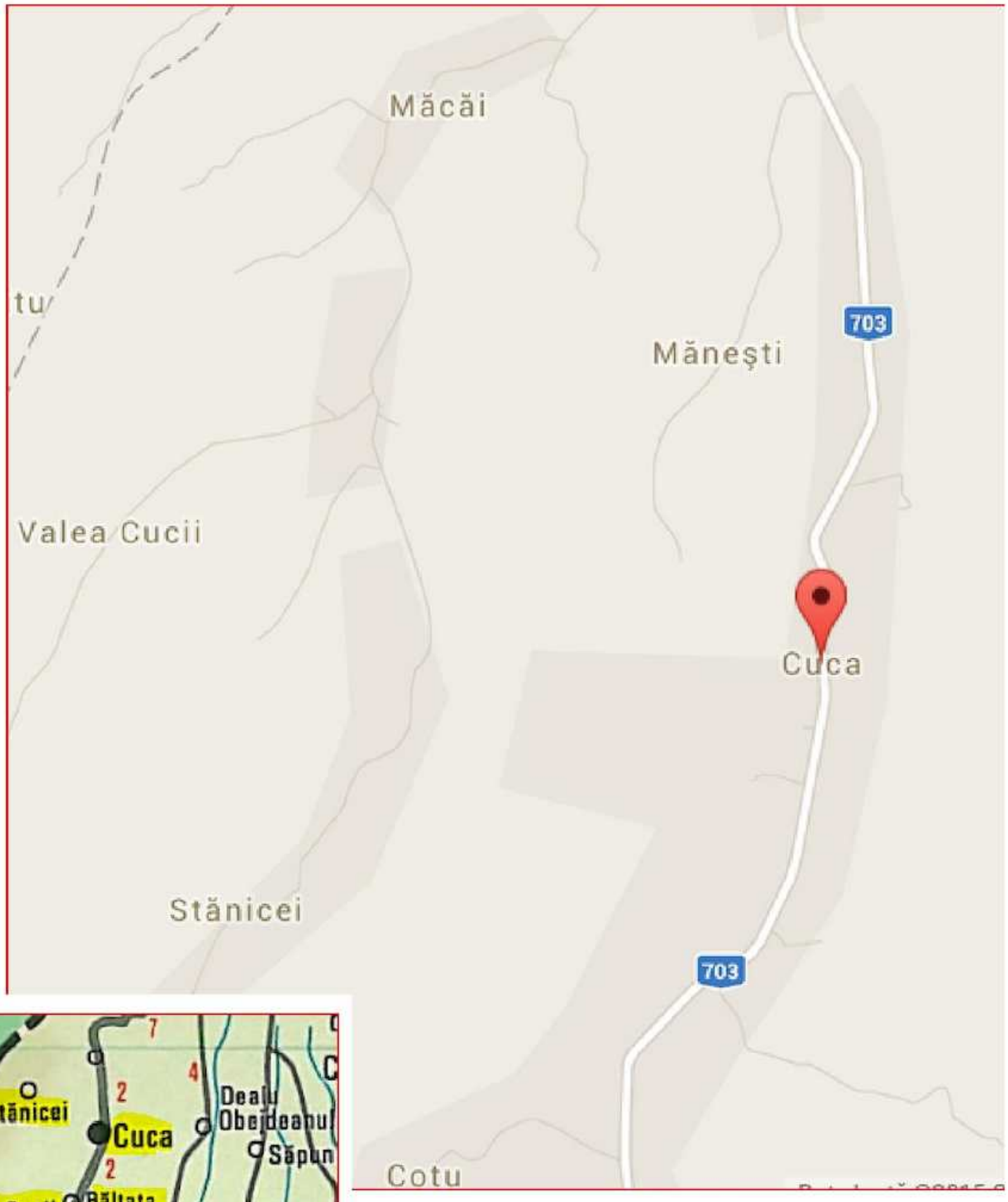
Măcăi
tu
703
Măneşti
Valea Cucii
Cuca
Stănicei
703
Cotu
Stănicei
Cuca
Deaiu
Obejdeanul
Săpun
Valea Cucii
Bălţata
Circeşti
Crivăţu
678B
P
I
E
703
Vedea
Teodoreşti
Gorani
Lăunele de Sus
461.
T
Braniştea
Bărbălani
703B

PRIMĂRIA COMUNEI CUCA.

BISERICA DIN CUCA.

BISERICA DE LEMN CÂRCEŞTI.

BISERICA DE LEMN BĂRBĂLANI.

BISERICA DE LEMN
VALEA CUCII.

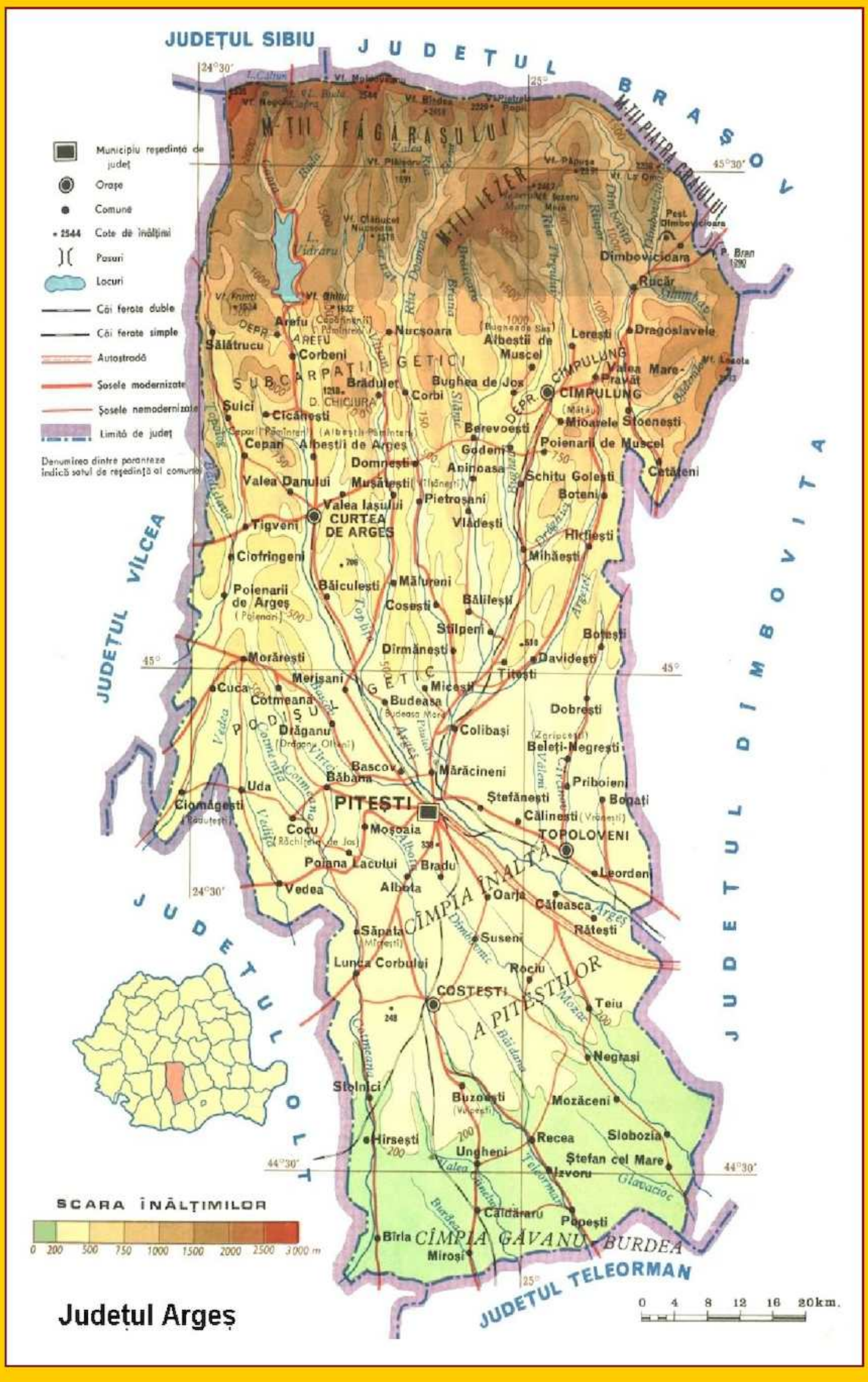

Județul Argeș